Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: **HANS HILDEBRAND.**

220—222. 1890. April—Juni.

Från Akademiens sammankomster.

Den 1 april 1890.

Akademiska ärenden. Sekreteraren meddelade, att dr H. Schliemann gifvit honom i uppdrag att till Akademien frambära uttrycken af hans tacksamhet för invalet till utländsk ledamot.

Till korresponderande ledamot invaldes kammarherre A. M. E. Lagerberg.

Statens Historiska museum och k. Myntkabinettet. Ett vid Röcksta i Roslagsbro socken, Stockholms län, anträffadt fynd af kufiska mynt, tenar, bitar af kedjor m. m. af silfver, inlöstes. (Inv. 8698).

Ett vid Öster Ryftes i Fole socken på Gotland anträffadt fynd af en brakteat och en fingerring, båda af guld, 17 romerska denarer af silfver, 4 halsringar af brons m. m. inlöstes. (Inv. 8793).[1]

Ett på Sturkö i Blekinge anträffadt fynd af arabiska, tyska och angelsaksiska silfvermynt, 2 örhängen, tenar m. m. af silfver, vigtlod af jern m. m. inlöstes. (Inv. 8770)[2]

Anmäldes, att f. d. generaldirektören M. Huss genom hr justitierådet F. F. Huss såsom gåfva till Statens Historiska Museum öfverlemnat en silfversnusdosa af tula-arbete, fordom tillhörig Jac. Berzelius.[3]

[1] Rörande detta fynd meddelas i det följande närmare upplysningar.

[2] Rörande detta fynd lemnas s. 73 f. närmare upplysningar.

[3] Inv. 8699. I Statens Historiska Museum förvaras af gammalt flere minnen af den fräjdade naturforskaren.

Majoren vid k. Helsinge regemente S. E. W. Brehmer hade såsom gåfva till historiska museet öfverlemnat ett vackert, väl bibehållet altarskåp från 1400-talet, förr tillhörigt Segerstads kyrka i Gefleborgs län.[1]

Antiqvarisk-topografiska arkivet. Adjunkten vid folkskolelärareseminariet i Karlstad A. J. Segerstedt hade såsom gåfva öfverlemnat andra bandet, text och bilder, af sitt stora arbete *Finnbefolkningen i mellersta Sverige och sydöstra Norge*, af hvilket arbete Akademien inköpt första bandet.

Fasta fornlemningar. Akademien uppdrog åt sekreteraren att uttrycka Akademiens tacksägelse till grosshandlaren C. Hammarström i Östersund för hans åtgärd att låta omgifva runstenen på Frösön med ett jernstaket till minnesmärkets skyddande.

Medaljförslag. Ett af fru L. Ahlborn inlemnadt förslag till prismedalj för officerarnes målskjutningsförbund på Gotland godkändes.

Ett af ingeniör A. F. Westerlund inlemnadt förslag till medalj öfver John Ericsson godkändes, efter gjorda ändringar.

Fornminnesföreningarna. Sekreteraren meddelade, att Helsinglands fornminnessällskap insändt årsberättelse för sin verksamhet under år 1889.[2]

Den 15 april 1890.

Akademiska ärenden. Till arbetande ledamot valdes professorn vid Stockholms högskola Viktor Rydberg.

Till korresponderande ledamot valdes adjunkten vid folkskolelärareseminariet i Karlstad Albrekt Julius Segerstedt.

Kongl. Maj:t hade till Akademien remitterat en anhållan från protokollssekreteraren V. Örnberg om anslag af allmänna medel af dels 2,000 kr. för en gång, såsom bidrag till omkostnaderna för utgifna 5 delar af hans samlingsverk *Svensk slägtkalender* och *Svenska ättartal*, dels 1,000 kr. årligen för fortsatt utgifvande af sist nämnda arbete. Akademien beslöt hemställa, att något anslag af allmänna medel måtte lemnas Örnberg.

[1] Inv. 8697. Beskrifning af denna altarprydnad meddelas i det följande.
[2] Denna finnes i det följande delvis aftryckt.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet. Ett större vid Herminge i Gellersta socken, Nerike, anträffadt fynd af kufiska mynt och delar af ett stort ringspänne af silfver inlöstes. (Inv. 8671).[1]

Ett vid Sota i Rödö socken i Jämtland anträffadt fynd af 3 ovala spännbucklor, 2 runda spännen m. m. allt af brons inlöstes. (Inv. 8679).

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t anhålla om ett extra anslag för en gång af 2,000 kr. till inredning i museet.[2]

Fasta fornlemningar. Riksantiqvarien meddelade, att han hört uppgifvas, att S:t Ibbs församling på Hven önskade förlägga sin tillämnade nya kyrka mellan yttervallarne och grundmuren af ruinerna till Uranienborgs slott. Akademien delade hans åsigt att tillstånd härtill ej kunde medgifvas.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Genom remiss hade Kongl. Maj:t till Akademien för utlåtandes afgifvande öfverlemnat en ansökan från kyrkorådet i Varnhems församling i Skara stift om stadfästelse af ritning till nytt rosfönster afsedt att i det förutvarandes ställe insättas i gafvelväggen till norra korsarmen i församlingens kyrka, öfver hvilket ärende Öfverintendentsembetet förut yttrat sig. Akademien beslöt svara, att hon ej har något att erinra vid det föreslagna utbytet af fönster, under förutsättning att de af Öfverintendentsembetet föreslagna vilkoren dervid blifva iakttagna, samt att det gamla fönstret nedtages med den omsorg, att delar deraf kunna tagas till vara och bevaras för framtiden dels i kyrkan, dels i Statens Historiska museum. Tillika ville Akademien framhålla vigten af att i allmänhet alla åtgärder, hvilka kunde på minsta sätt ändra karaktären af detta framstående prof på medeltidens byggnadskonst i vårt land, måtte underställas Kongl. Maj:ts pröfning.[3]

[1] Ringspännet, typen jfr M. 586.

[2] Akademiens skrifvelse finnes i det följande aftryckt. Något svar har ännu då detta ark lägges under pressen icke erhållits.

[3] Denna framställning var föranledd af den sjelfrådighet, med hvilken vederbörande i Varnhem vidtagit ändringar, ibland till skada för kyrkan. Jfr härom t. ex. 1889 års årgång af *Månadsbladet*. Pastor i Varnhem hade tidigare för-

Genom remiss hade Kongl. Maj:t till Akademien för utlåtandes afgifvande öfverlemnat Vittsjö församlings i Lunds stift anmälan om församlingens beslut att utbyta de i altarprydnaden befintliga illa utförda taflorna mot nyanskaffade oljetaflor. Akademien beslöt att tillstyrka bifall till i fråga varande åtgärd, under förutsättning att de gamla taflorna för framtiden förvaras.[1]

Riksantiqvarien meddelade, att efter aftal med ombud för Knifsta församling i erkestiftet de öfverkalkade målningarne i församlingens kyrka skola i hans närvara och efter hans anvisning blottas nästkommande lördag.

Riksantiqvarien meddelade, att till hans kunskap kommit, att Ystads stad ämnade till rifning försälja den gamla nu till magasin använda klosterbyggnaden. Då denna redan genom skedda förändringar förlorat allt intresse såsom fornlemning, ansåg Akademien, att nedrifvande af byggnaden kunde medgifvas.

Föredrag. Riksantiqvarien meddelade åtskilliga iakttagelser gjorda under hans nyligen företagna embetsresa till Skåne, ön Hven m. m.

Den 29 april 1890.

Akademiska ärenden. Hrr Björnstjerna och Törnebladh anmälde, att de på Akademiens uppdrag granskat räkenskaperna för år 1889 samt funnit dem riktiga och behörigen verificerade och att de jämväl genomgått de till Akademiens enskilda fonder hörande säkerhetshandlingar, hvilka befunnits i ordning, samt lemnade i vissa punkter en öfversigt af den ekonomiska ställningen. Akademien beviljade på revisorernas hemställan räkenskapsföraren decharge.

Statens Historiska museum och k. Myntkabinettet. En i trakten af Ulricehamn funnen halsring af brons från Tèneperioden inköptes. (Inv. 8670).[2]

klarat sig icke behöfva för Kongl. Maj:t anmäla den med afseende på det norra rosfönstret tillämnade förändringen. — Kongl. Maj:ts beslut rörande detta ärende är ännu ej kändt.

[1] Denna framställning godkändes af Kongl. Maj:t den 9 maj 1890.

[2] Denna ring kommer att framdeles beskrifvas i sammanhang med en redogörelse för andra, med den sammanhörande fornsaker.

Från landshöfdingen friherre John Ericsson hade å Jämtlands fornminnesförenings vägnar inkommit förfrågan, huruvida föreningen kunde af det vid Sota i Rödöns socken anträffade fyndet för sitt museum erhålla en af de s. 51 nämnda ovala spännbucklor. För att tillmötesgå denna önskan beslöt Akademien att afstå från inlösen af ett af spännena.[1]

Riksantiqvarien meddelade, att borgmästaren i Östhammar och Öregrund Johan Wahlund såsom gåfva till Statens Historiska Museum öfverlemnat en vid Långalma by i Börstils sn funnen, prydlig och synnerligen väl bevarad kanna af tenn från medeltiden. (Inv. 8792).

Fasta fornlemningar. Från Konungens Befallningshafvande i Kronobergs län hade inkommit begäran om uppgift, huruvida den s. k. Hönshylte skans vore en formlemning eller ej. Akademien beslöt svara, att Hönshylte skans finnes upptagen å en plansch i *Svecia antiqva et hodierna* samt af grefve Erik Dahlberg uppgifves såsom befästning, hvilken åsigt äfven finnes uttalad i en i Akademiens arkiv befintlig afhandling om Smålands minnesmärken, men att, om Konungens Befallningshafvande önskar närmare utredning af frågan, Akademien skall, när tillfälle dertill erbjuder sig, derom föranstalta.[2]

Akademien beslöt, på Antiqvariska nämndens förslag, att af de 1,000 kr., som blifvit anslagna till undersökningar på Gotland, anvisa 400 kr. till dr L. Kolmodin för fortsatta gräfningar i Stora Förvar å Stora Karlsön.

Akademien beslöt att bevilja amanuensen vid Lunds Historiska museum C. L. Wibling 250 kr. för öppnande af forngrafvar i Virestads och Ryssby snr af Kronobergs län.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Riksantiqvarien meddelade, att han besigtigat de aftäckta målningarne å väggen i Knifsta

[1] Till fornminnesföreningen sändes äfven en teckning af de föremål i fyndet, som behöllos för Statens Historiska museum.

[2] För Karlshamn—Vislanda banans räkning hade grus börjat tagas invid skansen, så att dennes bestånd hotades. Banans styrelse påstod, att skansen icke var något fornminne. På grund af en förnyad framställning från Konungens Befallningshafvande lät Riksantiqvarien genom amanuensen Karlin besigtiga skansen, som visserligen är ett fornminne.

kyrka samt funnit dem så ofullständigt bevarade, att intet skäl funnes för deras restaurerande. Akademien beslöt derför medgifva [1] de af församlingen ifrågasatta åtgärderna att jämna och affärga väggarne samt upptaga en dörröppning mellan sakristian och predikstolen.

Husby Lyhundra församling i erkestiftet önskade till enskild person försälja åtskilliga äldre kyrkliga inventarier. Akademien lemnade Riksantiqvarien i uppdrag att meddela församlingen, att Akademien ej kan tillstyrka bifall till nämnda försäljning.

Riksantiqvarien förevisade den af kand. S. Welin inlemnade, af fotografier och teckningar åtföljda berättelsen om undersökningar han såsom Akademiens stipendiat år 1889 gjort af kyrkor m. m. i Vestergötland. Akademien beslöt att bevilja honom 300 kr. för fortsatta arkeologiska undersökningar i Vestergötland.

Medaljförslag. Ett af fru Lea Ahlborn inlemnadt förslag till medalj afsedd att präglas af Helsingborgs handverksförening godkändes.

Föredrag. Riksantiqvarien meddelade redogörelse för de hittills utförda arkeologiska undersökningarna på Stora Karlsö, dels i grottan Stora Förvar, dels i grafhögar och andra derstädes befintliga fornlemningar.

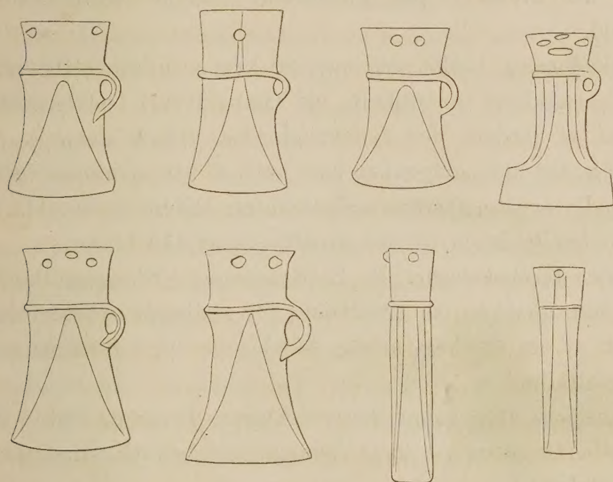
Akademiens fonder. På förslag af Antiqvariska nämnden beslöt Akademien att af det belopp 1,500 kr., som på Bergerska fondens budget för innevarande år är uppfördt till vetenskapliga arbeten och resor, tilldela docenten vid Uppsala universitet O. A. Danielsson 600 kr. för att i Italien uppsöka och kopiera fornitaliska, ej romerska, inskrifter.

Den 13 maj 1890.

Fasta fornlemningar. Från hemmansegaren Jakob Johansson hade inkommit ansökan om tillstånd att flytta tvänne på hans hemman Vestra Röd i Långelanda sn på Orust belägna runda stensättningar. Akademien fann icke skäl bifalla denna ansökan.

[1] Jfr s. 13.

Genom Konungens Befallningshafvande i Skaraborgs län hade från Maja Stina Jansson och August Jansson, egare af det till Skara stad hörande hemmanet Kämpagården eller Biskopstomten, inkommit skrifvelse med tillkännagifvande, att de ämnade till ändamål, som de funno vara lämpliga, använda de

5.

jordvallar, som omgifva lägenheten Brobacka. Riksantiqvarien meddelade, att han, då den tillämnade åtgärden stod i uppenbar strid mot Kongl. Maj:ts i ärendet meddelade beslut af den 13 april 1888, hos Konungens Befallningshafvande anhållit om utfärdande af vitesförbud mot i fråga varande tilltag. Akademien fann icke skäl upptaga ärendet till behandling.[1]

Visby ruiner. Från stadsfullmäktige i Visby hade inkommit förslag till ordnande af förevisningen af Visby kyrkoruiner. Frågan bordlades för inhemtande af närmare upplysningar.

Den 3 juni 1890.

Akademiska ärenden. Akademien fann ej skäl att för närvarande bevilja en af hr L. Baltzer gjord anhållan om under-

[1] Om de föregående skedena af denna fråga jfr *Månadsbladet*, 1887 s. 53.

stöd för att fortsätta afteckandet af de bohuslänska hällristningarna.

Till preses och vice preses utsågos genom val och lottning hrr Björnstjerna och Bowallius.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet. Akademien beslöt att inlösa 8 par gjutformar till bronscelter, funna i Halland. [1]

Akademien beslöt att med 90 kronor inlösa ett fynd från äldre jernåldern, anträffadt vid Östra Hvarf i Östergötland. [2] Egaren af jorden, der fyndet gjordes, yrkade anspråk på ersättning för den olägenhet han haft af att ej kunna fortsätta påbörjadt arbete, förrän undersökning blifvit verkstäld. Akademien beviljade en begärd ersättning af 110 kronor.

Fasta fornlemningar. B. E. Svenssons i Slangemöllan, Hallands län, ansökan om ersättning för nedlagdt arbete för skyddandet af en ättehög, ansåg Akademien sig för närvarande ej kunna bifalla. [3]

Ansökan af hemmansegaren August Persson, Egby, Öland, att få borttaga en på hans hemmansdel befintlig fast fornlemning, afslogs. [4]

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Settersta församling i Strengnäs stift hade anhållit att få försälja åtskilliga äldre inventarier. Akademien ansåg af dessa föremål altarskåpet och krucifixet behöfvas för statens samlingar.

Mot Gåsinge församlings anhållan att få försälja fem träbilder samt en del andra lemningar af förfallna kyrkoprydnader förklarade sig Akademien för sin del icke hafva någon erinran

[1] Inv. 8685. Gjutformarne hittades vintern 1884 i ett af mylla betäckt stenröse inom Alfshögs sn. De förvärfvades för Statens Historiska Museum genom välvilligt tillmötesgående af redaktör Carl Carlstedt i Falkenberg. Fig. 5 visar utseendet af afgjutningar tagna i de åtta formarna.

[2] Af detta märkliga fynd kommer en utförlig beskrifning att meddelas.

[3] Arbetet är utfördt utan derom framstäld begäran och dess ändamålsenlighet behöfver utrönas.

[4] Fornlemningen, ett röse, i hvilket fornsaker för några år sedan anträffades, ligger så nära Ölands östra strand, att det har synnerlig betydelse genom den kronologiska bestämning det gifver för strandbildningen.

att göra, dock skulle vederbörandes uppmärksamhet fästas derpå, att vapensköldarne ej voro att betrakta som församlingens tillhörighet och derför ej kunde af församlingen afyttras. [1]

Vestra Tomarps församlings anhållan att få omgjuta sin klocka biföll Akademien med vilkor att afgjutning eller noggrann afbildning tages af den öfre inskriften.

Östra Gerums annexförsamlings anhållan att få upptaga ett fönster på kyrkans norra vägg biföll Akademien för sin del under förutsättning att på denna vägg ej funnes målningar, som härigenom kunde taga skada.

På hemställan af Akademiens sekreterare beslöt Akademien att tilldela Eric Ihrfors ett anslag af 100 kronor till fortsättande af beskrifning och afteckning af kyrkor inom Småland och på Öland.

Visby ruiner. Riksantiqvarien framlade ett förslag till ordnandet af förevisningen af Visby ruiner, hvilket af Akademien godkändes. [2]

Medaljförslag. Ansökan af ingeniör A. F. Westerlund att på den af Akademien den 1 april godkända medaljen öfver John Ericsson få frånsidan ändrad afslogs.

Akademiens fonder. Förslag till reglemente för den Loubatska donationsfonden upplästes af Akademiens sekreterare och godkändes. [3]

Den 18 juni 1890.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet. Akademien beslöt att inlösa ett större silfverfynd från senare delen af 1500-talet, funnet i Norra Strö sn, Skåne. (Inv. 8708). [4]

Fasta fornlemningar. På förslag af Riksantiqvarien uppdrog Akademien åt folkhögskoleföreståndaren Hans Hansson att undersöka ett graffält beläget invid Hemse handelsplats på Gotland.

[1] Rörande församlingarnes obefogenhet att disponera öfver adliga vapen, jfr k. brefvet af den 6 december 1872, rörande Barkeryds kyrka.

[2] De bestämmelser, som sålunda af Akademien antagits äro i det följande återgifna.

[3] Detta reglemente finnes i det följande aftryckt.

[4] Beskrifning af detta fynd kommer att intagas i *Månadsbladet*.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Sedan Riksantiqvarien angående Danmarks kyrka meddelat, att målningarne å sjelfva väggarne voro i hög grad förstörda, men målningarne i hvalfven ganska väl bibehållna och af stort intresse, beslöt Akademien på grund af K. Maj:ts resolution af den 15 mars 1890, att målningarne å väggarna skulle få ånyo öfvermålas samt att frågan om målningarne i hvalfven skulle underställas K. Maj:ts pröfning.

Akademien beslöt förklara, att från hennes sida intet hinder möter Önnestads församlings beslut att omgjuta eller försälja den mindre ringklockan från år 1640.

Akademien beslöt att till dess närmare upplysningar kunnat inhemtas uppskjuta behandlingen af en k. remiss angående altarprydnaden i Östra Herrestads kyrka, Skåne.

På ansökan af Lugnås' annexförsamling, Skara stift, beslöt Akademien att bevilja 50 kronor till upptagandet och bevarandet af en grafsten från 1600-talet mot det att församlingen till Statens Historiska Museum afstår tvänne romanska grafstenar.

Inskrifter. Riksarkivarien C. T. Odhners förslag till vapendekorationer och inskriptioner å Riksarkivets nya byggnad godkändes.

Medaljförslag. En förnyad framställning af ingeniör A. F. Westerlund angående medalj öfver John Ericsson godkändes.

Ett af medaljgravören A. Lindberg inlemnadt förslag till medalj öfver öfverstlöjtnanten G. W. von Francken godkändes.

Behof af inredningsanslag.

Akademiens skrifvelse af den 29 april i detta ämne har följande lydelse:

»Då de föremål, som tillhöra de två dyrbara samlingarne Statens Historiska Museum och kongl. Myntkabinettet, icke kunna nöjaktigt förvaras, ordnas och göras för vetenskapen och

allmänheten fruktbringande utan att skåp och bord anskaffas i förhållande till de behof, som göra sig gällande i följd af samlingarnes snabba tillväxt, och då det statsanslag, som för detta ändamål blifvit åt Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien anvisadt, stort 300 kr., icke gör det möjligt att anskaffa det som kan, äfven när anspråken ställas synnerligen måttliga, kallas nödvändigt, får Akademien i underdånighet anhålla om ett extra anslag för anskaffande af fyra skåp».

»Två af dem, fristående med glasväggar, erfordras för inrymmande och fullständigt ordnande af bronsåldersafdelningen i Statens Historiska Museum, två behöfvas i k. Myntkabinettet, det ena för inrymmande af den grekiska myntsamlingen, hvilken för närvarande är magasinerad i de tomlådor, som förekomma längst ned i sju skåp, hvilka i öfrigt innehålla moderna mynt, det andra för möjliggörande af nya anordningar inom Myntkabinettet, som äro förorsakade af dels den storartade tillväxt samlingen vunnit genom de Platenska och Hjertbergska donationerna, dels genom den betydliga tillökning, som under de senaste åren vunnits ur jordfynden».

»Det nuvarande anslaget af 300 kr. beviljades, när efter samlingarnas inflyttande i den nuvarande lokalen, ny inredning hade med ett extra anslag anskaffats och det ansågs nödigt att Akademien hade till sitt förfogande en mindre summa för att vidtaga de kompletteringsåtgärder, som kunde visa sig erforderliga. Sedan dess har inemot ett fjerdedels sekel förlupit, samlingarne hafva sedan dess oafbrutet ökats, det nyförväfvade behöfver plats och i sammanhang dermed måste stundom hela serier omordnas. För sådana behof var årsanslaget af 300 kr. icke afsedt. Akademien har ock 1880, 1882, 1883, 1884, 1885 och senast 1889 anhållit antingen om ökadt årsanslag för inredningen eller anslag för en gång, utan att dessa Akademiens framställningar föranledt någon E. K. Maj:ts åtgärd».

»Vid 1889 års utgång fanns på inredningsanslaget en brist uppgående till något mera än ett halft årsanslag».

»Då, derest de ifrågavarande statssamlingarna skola vårdas så som deras vetenskapliga och fosterländska vigt kräfver, ofvannämnda 4 skåp icke längre kunna undvaras, får Akademien, under förutsättning att sådana ännu kunna anskaffas för samma pris, hvilket de för flere år sedan betingade, anhålla om ett extra anslag af 2,000 kr».

Bestämmelser rörande besök i kyrkoruinerna i Visby, gifna den 3 juni 1890.

Akademien medgifver, att tills vidare Helge Ands, St Nikolai, St Lars', St Klemens' och Sta Katarinas kyrkoruiner hållas för allmänheten dagligen 3 timmar tillgängliga, under förutsättning:

1. att i hvar och en af dessa ruiner finnes under dessa timmar någon vaktare, som håller tillsyn att icke ohägn utöfvas,

2. att ruinernas grindar öppnas, när visningstiden inträder, och stängas, när den är slutad, af den person, för närvarande C. L. Sandahl, som af Riksantiqvarien blifvit förordnad till vaktare öfver ruinerna,

3. att samme Sandahl eller den i hans ställe kan komma att af Riksantiqvarien förordnas, tillsätter vaktarne för hvar och en af ofvannämnde fem ruiner, samt att han förvarar alla nycklar och håller ruinerna tillgängliga för personer, som å andra tider önska bese dem,

4. att de besökande erlägga en afgift af 5 öre för besöket under visningstiden af hvar ruin, att afgifterna insamlas i en för ändamålet lämplig bössa, som under visningstiden innehafves af vaktaren och efter densammas slut öfverlemnas till den person, som hrr Stadsfullmäktige dertill finna lämplig, att af dessa afgifter 50 öre för hvar dag, som ruinerna hållas tillgängliga, lemnas som arfvode at den af Riksantiqvarien tillsatte vaktaren samt 50 öre till hvar af de för visningstiden af denne antagne vaktarne,

5. att enahanda afgift uppbäres, när helst ruinerna vid annan tid än visningstiden med vederbörligt tillstånd, hvilket sökes antingen hos Riksantiqvarien eller hos k. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens ombud för vården af Visby ruiner, för närvarande landssekreteraren Hambræus, hållas för allmänheten mot afgift tillgängliga,

6. att af hrr Stadsfullmäktige en summa af intill 100 kr. garanteras för fyllande af den skilnad, som tilläfventyrs uppkommer mellan den inflytande inkomsten och utgifterna för ruinernas visning, samt att möjligen uppkommande öfverskott af inträdesafgifterna öfverlemnas till Akademien för att användas för ruinvården,

7. att af stadens medel bekostas tryckning af ordningsregler, hvilka må uppsättas vid eller i ruinerna, men icke fästas vid sjelfva murarna, äfvensom inköp af bössor till afgifternas insamlande,

8. att de detaljerade ordningsregler, som komma att utfärdas, underställas Akademiens pröfning,

9. att de personer, som innehafva nycklar till ruinerna, landshöfdingen, biskopen, militärbefälhafvaren, landssekreteraren Hambræus och lektor Bergman, jämte i deras sällskap varande personer, äro från alla afgifter befriade,

10. att detta medgifvande återtages, derest Akademien eller Riksantiqvarien finner detsamma för ruinerna och deras vård medföra våda.

Kan aftal derom träffas, att ifrågavarande ruiner kunna hållas om söndagar och helgdagar öppna under 2 timmar utan afgift, har Akademien intet deremot, under förutsättning att samma kontroll utöfvas som under de tider ruinerna hållas öppna mot afgift.

Reglemente för Loubatska donationen
antaget den 3 juni 1890.

Sedan grefve Joseph Florimond Loubat från New York till k. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien öfverlemnat, för att främja studiet af Norra Amerikas förhållanden, en summa af 20,000 kr. och Akademien den 25 september 1889 förklarat sig villig att mottaga densamma, har Akademien fastställt följande stadgar för donationens förvaltning och användning.

1.

Det donerade kapitalet placeras i statsobligationer eller dermed närmast jämförliga värdepapper. Donationen förvaltas i öfverensstämmelse med de föreskrifter rörande förvaltningen af Akademiens medel, som blifvit af Kongl. Maj:t gifna. I Akademiens räkenskaper öppnas för denna donation ett eget konto och må af fondens räntemedel åt Akademiens räkenskapsförare som arfvode öfverlemnas ett belopp, som svarar mot de belopp, som för sådant ändamål utgå af Akademiens öfriga donationsfonder.

2.

Hvart femte år utdelas den 20 mars besparade räntemedel som pris för ett under de närmast förflutna 5 åren, på svenska, norska eller danska tryckt och af Akademien för godt befunnet arbete rörande Norra Amerikas arkeologi, etnografi, historia eller numismatik.

Ett år före den dag, då priset är afsedt att utdelas, utfärdas tillkännagifvande om täfling rörande priset och bestämmes tiden, inom hvilken de för deltagande i pristäflingen afsedda arbetena böra vara inlemnade. Akademien utser inom sig personer att bedöma inkomna arbeten, men kan ock anmoda utanför Akademien stående personer att deltaga i bedömandet. Åt de senare eger Akademien att gifva ett arfvode motsvarande det arbete de måst utföra och donationens tillgångar.

Kostnader, som uppkomma genom pristäflingens kungörande och de insända arbetenas bedömande, bestridas af fondens räntemedel.

3.

Af hvart prisbelönt arbete skall ett exemplar öfverlemnas till Columbia-College i New York och New Yorks Historical Society, och utbetalas ej priset förr än sådant öfverlemnande skett.

4.

Skulle någon gång intet arbete vara inkommet, som anses förtjena ett pris, läggas de för årets prisutdelning afsedda medlen till kapitalet.

Öfvergångsstadgande.

Första kungörande af pristäflingen göres den 20 mars 1894 och utdelas priset, under förutsättning att ett priset värdigt arbete inkommer, första gången den 20 mars 1895.

Till täflingen om det årets pris upptagas äfven arbeten, som äro utgifna före 1890.

Ur Helsinglands Fornminnessällskaps årsberättelse för 1889.

Till Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien.

Under det gångna året har sällskapets verksamhet hufvudsakligen varit riktad på samlande och bevarande af landskapets fornminnen. Att förvärfva fornsaker för sällskapets museer faller sig dock nu mer ej så lätt, då de blifvit bortplockade förut och således mer och mer sällsynta. Under loppet af de senare åren hafva de varit mycket begärliga och personer hafva rest omkring på landsvägen för att uppköpa eller tillbyta sig fornsaker. Allmogen har dels af okunnighet, då mycket gammalt ej anses vara till något gagn för dem, dels af vinningslystnad afhändt sig ett och annat värderikt fornminne, då den

enligt sin uppfattning fått bra betaldt för sådant, som i deras ögon ansetts ega obetydligt värde. Uppköpare gifvas fortfarande ännu, bosatta inom provinsen, hvilka visserligen en och annan gång hembjuda museet antika föremål, men då priset varit oskäligt högt, har undertecknad ej velat inlåta sig i någon handel, emedan det måste hushållas så med sällskapets medel, att tillgångar finnas att betala de löpande utgifterna med i första hand. För öfrigt är det ej Fornminnessällskapets uppgift att inköpa andra föremål än just sådana, som äro säregna för provinsen eller som tillhört dess äldsta bebyggare.

Med hänsyn till den ofullständiga förteckning, som i ett handskrifvet exemplar finnes öfver fornsakerna i Enångers kyrka, har sällskapet uppdragit åt undertecknad att utarbeta en katalog, som i tryckt exemplar vore att tillgå för besökande i museet. Den princip som jag följt i detta arbete, har icke blott inskränkt sig till uppräknande af fornsakerna, utan har jag meddelat korta skisser och upplysningar, hvartill bilder och föremål gifvit anledning. Då den gamla af skolläraren, nuvarande folkskoleinspektören Kjellin skrifna förteckningen i några hänseenden icke öfverensstämmer med de af sedermera biskop Landgren gjorda anteckningar, som å sin sida äfven fordra upplysningar, och härtill kommer att några bilder blifvit orätt uppfattade, åtminstone efter hvad mag. Flintenbergs anteckningar rörande fornsakerna i Helsinglands kyrkor gifva vid handen, har detta vållat någon svårighet vid arbetet, hvarför jag nödgats vända mig till några af herrar pastorer för att de, med ledning af inventariiförteckningarne i deras kyrkor, skulle kunna gifva upplysning, från hvilken kyrka bilden kommit. Med hr Kjellin, nu boende i Östersund, har jag samtalat och begärt förklaring öfver de olika uppgifterna. Han säger, att förteckningen blef hastigt uppkommen och vore det således ej omöjligt att felaktigheter i den finnas. Då min förmåga är begränsad att närmare angifva arkeologiska åldersbestämmelser, som endast ett flitigt umgänge med fornsaker kan gifva, har den historiska sidan af saken hufvudsakligen blifvit behandlad.

Jag hoppas dock, att katalogen, som på årssammanträdet var framlagd till granskning af sällskapet och som frampå våren blir färdig att befordras till trycket, skall motsvara sitt ändamål att i Enångers gamla, uttjenta tempel ge besökande åskådliga bilder af medeltidens fromhet, af svunna skeden i vår fosterländska odlings historia.

S. M. H. Bladin har inlemnat en skildring af seder och bruk vid bröllop i Högs sn för 50 år sedan, hvilken afhandling upplästes på sammanträdet. Med anledning af detta föredrag uttalades den lifliga önskan, att personer, som intresserade sig för gamla kulturminnen, borde genom dylika bidrag som hr Bladins uppteckna och till sällskapets vård öfverlemna dem. Särskildt ansågos Delsbo och Bjuråker, hvilka mest skilt sig från de öfriga Helsingarne, samt Bergsjö, men dit modernare seder och bruk nu banat sig väg, böra blifva föremål för kulturhistoriska studier. Ordf. fick i uppdrag att uppmana de personer, som han trodde intressera sig för saken, att anteckna hvar och en inom sin ort de egendomliga drag ur folklifvet, som förtjenade att bevaras samt inkomma med de gjorda iakttagelserna till sällskapet.

En karta öfver de fasta fornlemningarne inom Harmånger har upprättats för att tillställas församlingen i likhet med hvad som förut skett till de öfriga kommunerna inom norra Helsingland. Dertill har bifogats anvisning om de fasta fornminnenas vård samt uppmaning att understödja sällskapets sträfvanden. Från pastor i Gnarp har ingått en skrifvelse, hvari han å församlingens vägnar uttalar sitt tack för den fornminneskarta, som kommit denna församling till del, samt för deri uttalade råd och undervisning i och för dessa fornminnens fredande och bevarande.

Underhandlingar hafva pågått med Njutångers presterskap om öfverlåtelsen till museet af de i 1888 års redogörelse omnämnde fornsakerna. Som några bilder, enligt en senare meddelad uppgift, paträffats undanstälda, om hvilkas tillvara man då först fått kännedom, skulle det stå ordför. fritt att frampå

våren få utvälja de föremål, som ansågos vara förtjenta af plats i museet. Från Ilsbo kyrka hade erbjudits ett mindre skrin och en pokal, hvilka i dessa dagar blifvit lemnade såsom deposition. Kalken af tenn är försedd med fot och locket på skrinet, fästadt med läder i st. f. gångjärn, har form af taket på en fornnordisk kyrka i spetsbågsstil. Bägge delarne hafva förmodligen hört tillsammans och utgjort s. k. socknebudstyg, då vinet förvarades i en flaska liggande i skrinet.

Sällskapet, som låtit afteckna lemningar efter gamla borgar, skansar o. d., hade ämnat utföra en planritning af Tunaborg, anlagdt vid Tunasjön ej långt från Hudiksvall. Vid ett besök å bergshöjden, der det varit beläget, visade sig stora svårigheter vara förenade med ett dylikt arbete, då ringmurarne äro förstörda, ja delvis bortförda(?) och hela platsen för öfrigt öfverväxt af skog. Då kompetent person i sinom tid kan anställas, skall den beslutade afteckningen verkställas.

På årssammanträdet, som hölls den 18 december, beslöts att sätta muren omkring gamla kyrkan i Enånger i bättre skick, anskaffa nya grindar samt plantera träd på insidan efter muren. Hr kyrkoherden Bergvall i Tuna hade den godheten att erbjuda sällskapet ett par jerngrindar, som tillhört Tuna kyrka, hvilket anbud med tacksamhet antogs. Grindarne, som redan blifvit aflemnade, äro gjorda af smidt järn, prydliga och i fullt godt skick. — — — — — — — — — —

J. A. Wiström.

Hvad man kan säga i Riksdagen.

Under diskussionen rörande anslaget till Nordiska museet i Stockholm yttrade lektor P. Waldenström den 16 april bland annat följande:

»Det nordiska museet är icke något statsmuseum, men det är likväl ett nationelt museum så som kanske icke något af våra statsmuseer. Då detta museum kom till, uppkom det, så

att säga, i elfte stunden för att rädda minnesmärkena af en kultur, som håller på att försvinna och hvars smärre, men ofta synnerligen karakteristiska alster inom kort torde vara helt och hållet sopade bort, derest de ej för offentliga samlingar tillvaratagas».

»Då hr Hazelius begynte sin samling, var det knappt någon som tänkte på, att dylika saker vore af något större värde för vår historia. Men sedan han gjort början och väckt intresset, så anstäldes snart af enskilde öfver allt i landet forskningar efter sådana gamla föremål, och öfver allt samlade man dem».

»Nordiska museum skiljer sig väsentligen från alla våra andra museer deruti att, medan de andra museerna, såsom tafvelmuseum, riksmuseum, zoologiska museum o. s. v., samla alster af vår konst eller exemplar af vår flora och vår fauna, så samlar nordiska museet allt, hvad det kan komma öfver, som bär vittne om den kultur, som under gångna tider verkat inom vårt folks djupaste lager — hos vår allmoge».

»År 1879 erbjöd hr Hazelius sitt museum såsom gåfva till staten, ett mycket nobelt anbud kan man säga, då det gälde ett museum, som kostat så många mödor och ansträngningar och så stora penningeuppoffringar. Men Kongl. Maj:t vägrade att å statsverkets vägnar taga emot detsamma, och detta derför, att det ansågs förenadt med för stora kostnader att få en sådan present som denna. Jag kan icke säga annat, än att detta var mycket klokt handladt af Kongl. Maj:t. Ty hvad tro herrarna, att det skulle hafva kostat, om det kommit an på staten att samla alla de föremål, som nu finnas i nordiska museum? Hvad tro herrarna t. ex. att John Ericsons arbetsrum, som nyss förts hit från New-York, kommit att kosta statsverket, om Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien inledt underhandlingar på New York för att få köpa detsamma? Nu finns det i nordiska museet och kostar ingenting. På samma sätt förhåller det sig med de flesta andra saker. Allt, hvad nu herr Hazelius fått till skänks, hade man fordrat betalning för, om staten skulle hafva förvärfvat det. Jag kan alltså icke säga annat,

än att det var mycket klokt af K. Maj:t att icke taga emot den erbjudna presenten. Men hvad gjorde hr Hazelius då? Jo, angelägen att ändå göra museet till offentlig egendom, afhände han sig sjelf eganderätten till detsamma och öfverlät det genom en skriftlig handling åt en styrelse, hvars tjensteman han sjelf blef. På samma gång skänkte han till staten alla de föremål, som ända till 1880 års slut blifvit såsom gåfvor lemnade till museet samt upprättade en förteckning öfver dem. Om denna förteckning ligger hos Vitterhets Historie och Antiqvitetsakademien eller hvar den finnes, det känner jag icke; men säkert är, att den aflemnades».

»Jag tror icke, att man kan annat än erkänna att, så nobelt som hr Hazelius handlat i detta fall, är det icke för mycket, om Riksdagen beviljar det nu begärda, af statsutskottet tillstyrkta anslaget å 25,000 kronor, allra helst när man nu vet, huru det kommit till, att styrelsen icke begärt mer än 16,000 kr, och att K. Maj:t icke gjort framställning om större summa än denna».

»Man har talat om konkurrens emellan nordiska museet samt Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien, och för några år sedan var det mycket tal om denna konkurrens. Men det talet hade bort vändas på annat sätt än som skedde. Ty utan tvifvel hade det funnits goda skäl icke att tadla Hazelius utan att ruska på Akademien och fråga: »hvad gör ni, medan hr Hazelius gör allt detta?».

— — —

»Då hr Hazelius begynte att göra sina samlingar, var det knappt någon, som tänkte på, att dylika saker voro af något större värde för vår historia.» Talaren hade såsom offentlig man bort, innan han gjorde ett sådant uttalande, noggrannare taga reda på den verksamhet, som utöfvades af k. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien. Han skulle då hafva vetat, att Akademien sökt, i mon af det anslag och det utrymme, som voro åt Statens Historiska Museum upplatna, att taga vara på

föremål tillhörande Sveriges allmoge, äfvensom att Akademien, då såväl anslag som lokal visade sig för ändamålet otillräckliga, upphörde med insamlande af sådana föremål, så snart hr Hazelius hade börjat arbeta för sitt museum och det visade sig, att det skulle för honom blifva möjligt att bilda ett rikt allmogemuseum.

Talaren uppgifver, att Nordiska museet skiljer sig väsentligen från alla våra andra museer deruti, att de samla alster af vår konst eller exemplar af vår flora och vår fauna, under det att Nordiska museet samlar allt, som bär vittne om allmogens kultur. Att särskildt framhålla detta, synes skäligen onödigt, då hvart särskildt museum plägar skilja sig från andra genom den speciela uppgift, som blifvit för detsamma satt. Men för så vidt talaren härmed velat antyda, att det Nordiska museets verksamhetsfält alls inte är tillgodosedt genom något annat museum, har han afsigtligt eller i följd af obekantskap med de verkliga förhållandena uppträdt vilseledande. Då han säger, att vi utan det Nordiska museet icke hafva samlingar af annat än alster af vår konst samt exemplar af vår flora och fauna, måste han ej vetat eller ej velat omtala, att vi hafva äfven ett Statens Historiska Museum, i hvilket samlas från de äldre tiderna föremål, som måste anses hafva tillhört vår allmoge. Ej heller har han vetat eller ej velat omtala, att vi äfven hafva en statens samling för konstslöjd, i hvilken äfven föremål, som vittna om allmogens kultur, hafva sin plats — för att icke tala om att vi äfven hafva geologiska, mineralogiska, paleontologiska museer —, men särskildt betänkligt är, att han ej vetat eller ej velat omtala, att det Nordiska museet ej längre är endast ett allmogemuseum, utan samlar föremål från alla våra kulturperioder och alla våra stånd, för att icke nämna att der samlas äfven icke-nordiska föremål.

Det är möjligt, att talaren lika litet känner den nuvarande planen för det Nordiska museet som han känner våra museiförhållanden i allmänhet. De enda museer, som för honom existera vid sidan af det Nordiska museet äro, såsom vi nyss sågo, konst- samt växt- och djursamlingarne. Han betecknar ytter-

ligare dessa samlingar med namnen »tafvelmuseum, riksmuseum, zoologiska museum o. s. v.» Efter hans eget uttömmande uttryck kan »o. s. v.» icke motsvara annat än skulptursamlingen och den botaniska samlingen. Hvad förstår väl talaren med riksmuseum? Att han i museerna sjelfva skulle taga reda på deras förhållanden var måhända för mycket begärdt, äfven om han ville inför Riksdagen uppträda som sakkunnig, men redan en undersökning af statskalendern hade kunnat upplysa honom, att i Sverige finnes intet annat museum, som kallas riksmuseum, än det naturhistoriska riksmuseet, i hvilket de zoologiska samlingarne utgöra en del vid sidan af de mineralogiska, paleontologiska och botaniska.

Talarens uppgift att hr Hazelius år 1879 erbjöd sitt museum såsom gåfva till staten är — för att tala öppet — icke med sanna förhållandet öfverensstämmande. Dr Hazelius erbjöd nämnda år sina samlingar åt staten *mot en lösesumma af 50,000 kr.* och pa vissa vilkor. Staten skulle naturligtvis, sedan den inköpt samlingen, öfvertaga alla framtida utgifter för densamma med undantag af dem, som kunde bestridas medels räntorna å museets allmänna fond. Hvartill dessa årliga utgifter skulle beräknas, var ej i dr Hazelii skrifvelse uppgifvet, men det visade sig, att utgifterna för sådant år 1878 uppgått till vid pass 30,000 kr. K. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien, af hvilken K. Maj:t infordrade utlatande i ämnet, tillstyrkte utbetalande af den begärda lösesumman 50,000 kr samt derutöfver nödiga årsanslag till lön för samlingarnes vårdare och till bestridande af utgifter för deras förvarande och fortsatta tillväxt, att Skandinaviskt-etnografiska museet (såsom samlingen då kallades) måtte af dr Hazelius tills vidare vårdas och utvecklas enligt samma plan som hittills och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af honom föreslagna vilkor, men med de närmare bestämmelser, som K. Maj:t kunde finna nödigt tillägga med hänsyn till de för våra fornminnens vård gällande författningar och andra förhållanden, att för en framtid, då en särskild byggnad åt museet hunnit beredas, K. Maj:t matte förbehålla sig

full handlingsfrihet, på det att alla statens samlingar med liknande syfte då må kunna ordnas efter en sammanhängande plan. Mot befogenheten och klokheten att framställa de två senare förslagen torde ingen, som vill se förhållandena med opartiska ögon, kunna göra ringaste inkast. Akademien framhöll derjämte, då dr Hazelius förklarat sig villig att betala af sin samlings skuld allt det som öfverstege den lösesumma af 50,000 kr., som staten skulle erlägga, att detta kunde anses obilligt och att den slutliga bristen borde utan stor uppoffring kunna af staten betäckas.

Talaren säger, att förvärfvandet af John Ericssons arbetsrum kostat Nordiska museet ingenting, men hvad skulle det hafva kostat statsverket, om k. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien skulle inledt underhandlingar för att få köpa det? »Allt som dr Hazelius har fått till skänks, hade man fordrat betalning för, om staten skulle förvärfvat det». Talaren förråder härutinnan åter obekantskap med våra museiförhållanden. Hade det varit honom angeläget att taga reda på dem, hade han funnit, att *staten* mottager ytterst dyrbara och talrika gåfvor för sina samlingar och att detta gäller äfven ock i mycket hög grad de under k. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens inseende stälda statssamlingarna.

Talaren påminner om att dr Hazelius förklarat, att föremål, som blifvit skänkta till hans samlingar, liksom föremål som blifvit inköpta för dit skänkta penningar, tillhöra staten. Han glömde dock tillägga, att staten icke eger förfoganderätt öfver denna sin egendom.

Talaren ordar vidare om den konkurrens mellan Nordiska museet samt k. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien, om hvilken för några år sedan var mycket tal. Hvilket tillfälle han med det senare uttrycket afser, vet jag icke. Så mycket är tydligt, att talet om konkurrens vittnar, såsom så mycket annat, om talarens bristande kännedom om de verkliga förhållandena. Han vet tydligen icke, att Akademien icke eger några samlingar, att Akademien fått sig af K. Maj:t uppdraget

att vårda vissa af *statens* samlingar, att Akademien således sviker sin pligt, derest hon icke värnar och vårdar dessa samlingar och deras fortfarande utveckling på den bas, som blifvit utstakad. Om Akademien derföre känt och framhallit, att förhållandet mellan statens samlingar och det Nordiska museet behöfde regleras, att den lag, som utfärdats rörande förmonsrätt i vissa fall för *statens* samlingar, måste upprätthallas, har hon fullgjort sin pligt och med känslan deraf får Akademien trösta sig, då hon klandras af personer, som icke känna de förhållanden, om hvilka de yttra sig.

När af offentliga medel så stora anslag lemnas det Nordiska museet, att det med afseende på hvad statens egna samlingar erhålla af offentliga medel, kan synas märkligt, skapar ej heller detta en konkurrens mellan det Nordiska museet och Akademien, utan det skapar en konkurrens mellan en samling, som icke är statens, med samlingar, som äro statens.

Talaren säger, att vid den tiden, då det var så mycket tal om konkurrensen mellan det Nordiska museet och Akademien, hade det varit skäl »att ruska på Akademien och fråga: hvad gör ni, medan hr Hazelius gör allt?»

Af det föregående framgår, huru föga berättigadt detta yttrande är. Det är möjligt, att talaren tagit någon kännedom om Akademiens utgifna skrifter, det är möjligt att kan någon gång besökt de under Akademiens inseende stälda statssamlingarna. Men att han icke på ort och ställe sökt skaffa sig kännedom om Akademiens verksamhet hvarken under det förflutna eller det närvarande, derom har jag kunnat förvissa mig. Det har aldrig varit Akademiens sed att i tidningarne utbasuna hvad som göres. Det är måhända detta som gifvit föreställningen, att man behöfde »ruska på Akademien».

Akademien har att inom det verksamhetsfält, som K. Maj:t utstakat, arbeta i enlighet med de föreskrifter som blifvit gifna, med begagnande af den lokal, som för samlingarne upplåtits, och inom de gränser, som de till Akademiens förfogande stälda medlen fastställa. Då de under Akademiens inseende stälda

samlingarna äro statens, kan Akademien, såsom lätt finnes, svårligen begagna den utvägen, att anlita den enskildes hjelp i penningväg.

För den statsverksamhet, som är Akademien gifven, har arbetats med småningom växande arbetskrafter, ansatser, som tidigare blifvit gjorda, hafva småningom fullföljts och gifvit upphof till omfattande verksamhet i nya riktningar, de medel, som stått till Akademiens förfogande hafva till fullo blifvit använda och gång för gång har Akademien, för att ytterligare utveckla sin verksamhet, hos K. Maj:t begärt ökade anslag, men till stor del utan framgång. Under det riksdagen till det Nordiska museet lemnar en årssumma af 25,000 kr, har åt de under Akademiens inseende stälda statssamlingarna ej kunnat erhållas så mycket som erfordras för inköpande af nödiga skåp, i hvilka redan insamlade föremål kunna förvaras.

Hans Hildebrand.

Sturköfyndet.

På ön Sturkö i Blekinges östra skärgård har anträffats en skatt, som nyligen blifvit för statens samlingar inlöst. Rörande fyndplatsen och fyndomständigheterna saknar jag ännu närmare upplysningar, men skatten är af det intresse, att den bör redan nu beskrifvas. Den bestod af mynt och fornsaker. Vi egna vår uppmärksamhet i första rummet åt mynten.

Österlandet är representeradt af 14 bitar, de flesta små, af arabiska mynt. Det är ännu icke undersökt, huruvida just sådana biter äro bevarade, å hvilka myntherrens namn och myntningsåret äro utsatta.

Det *byzantinska riket* är representeradt af en bit af ett mynt prägladt af kejsar Johannes Zimisces, som regerade 969—976 och i början af sin regering låg i fejd med Ryssarne (Sabatier nr 3, pl. XLVII fig. 19).

Från *Italien* finnes en bit af ett mynt, slaget i Pavia för kejsar Otto I eller II. Å den ena sidan ses i fältet bokstäfverna O T T O stälda i en fyrkant, å den andra sidan stadsnamnet PA | PIA.

Draga vi oss nu från söder till norr, komma vi allraförst till hertigdömet *Baiern*, som är representeradt af 8 hela mynt och 4 bitar, af hvilka tre äro så obetydliga att de icke kunna bestämmas. De öfriga, alla från Regensburg, tillhöra följande regenter:

hertig *Henrik I*, kejsar Otto I:s broder, som regerade 948—955: ett mynt med hertigens namn å den ena sidan, omkring ett kors, som i hvar af tre vinklar har en kula, i den tredje intet, å den andra sidan stadens namn omkring en kyrkgafvel, i hvars midt läses början af myntmästarens namn, å detta exemplar ELLIN (Dannenberg nr 1057 *c*);

hertig *Henrik III* 982—985: en bit af ett mynt, som i kyrkgafveln har begynnelsestafvelsen af myntmästarens namn SIC, bilden på *åts.* är ett kors med en kula i hvar vinkel. (Dannenberg nr 1069 *g*);

hertig *Henrik IV:* från hans första regeringstid, 995—1002, finnas sex mynt af enahanda art som de föregående (åtsidans kors har i vinklarne en ring, en kula, en trekant och en kula), myntmästarenamn angifvas med stafvelserna ENC och VVICI (Dannenberg nr 1071). Hertig Henrik blef år 1002, efter Otto III:s död, vald till tysk konung, och af de mynt han under sitt konungsdömes första tid (1002—1004) slog, förekommer ett i fyndet. Det tillhör samma typ som de föregående, men titeln DVX är ersatt af REX och i korsvinklarne förekomma tre kulor, en trekant, en ring och en trekant. Af myntmästarens namn finnas två stafvelser ANZO (Dannenberg nr 1073).

Af Rhendalens myntstäder äro i fyndet representerade Strassburg (4), Worms (9), Mainz (8) och Köln (7 och en bit).

De *strassburgska* mynten tillhöra kejsar *Otto III* (996—1002): *åts.* en lilja, med omskrift OTTO IMP, *fråns.* ett kors, ur hvars ena vinkel framspringer en biskopsstaf, med omskriften

ARGENTINA (Dannenberg nr 913, 2 ex.), biskop Widerold (991—999): *åts.* visar en krönt bröstbild, med kejsarens namn och titel i omskriften (myntet kan således icke vara prägladt före år 996), *fråns.* en kyrka med biskopens namn och titel (Dannenberg nr 939), samt biskop Alwich (999—1001): 2 ex. med krönt bröstbild och kyrka samt kejsarens och biskopens namn (Dannenberg nr 943) — På den merovingiska tiden förekommer stadens namn under formen Stratburg, under Karolingernas tid upptogs formen Argentina (i anslutning till det tidigare romerska namnet Argentoratum).

De nio wormska mynten äro, som händelsen plägar vara i våra myntfynd, illa präglade och illa bevarade: att de äro från *Worms* visar sig af bilden på *fråns.*: ett kors med kula i tre vinklar och biskopsstaf i den fjerde, en typ, som tillhör Otto III, möjligen äfven Otto II.

Mynten från *Mainz* äro likaledes illa präglade och illa bevarade. Äfven de igenkännas på frånsidans bild: en gafvel med ett kors i den fyrkantiga delen. Antagligen äro alla åtta mynten slagna under Otto III:s tid. Som på intet af dem namnet kan läsas, sakna vi anledning att hänföra dem till någon senare regent.

Mynten från *Köln*, alla dåliga, bära namnet OTTO REX. De kunna således tillhöra Otto I eller Otto III. Det kan i detta fall vara likgiltigt, till hvilken de hänföras, men nog är det troligare, att de i Sturköfyndet förekommande exemplaren tillhöra Otto III, då hans mynt förekomma från andra håll. Något kölnskt mynt senare än Otto III:s förekommer icke i fyndet.

Stiftet *Metz* är representeradt af ett mynt; det har å ena sidan en kyrkfasad med fyra kolonner, å den andra ett kors med bokstäfverna O T T O i vinklarne, och är således likt det mynt, som Dannenberg under nr 11 afbildat för biskop Adalbero I (929—964). Vårt exemplar skiljer sig dock från Dannenbergs derigenom, att efter biskopsnamnet ADALBERO följer ett P, början af titeln PRESVL.

Från *Verdun* finnes ett exemplar af den mycket vanliga imitationen af k. Henrik fogelfängarens mynt med ordet REX tvärt öfver fältet å frånsidan.

Den frisiska staden *Deventer* är representerad af ett mynt: *åts.* ett krönt skäggigt hufvud med k. Otto III:s namn och titel, *fråns.* ett kors med en kula i hvar vinkel och stadsnamnet i omskriften (Dannenberg nr 560).

Af alla tyska områden är *Sachsen* rikast representeradt i fyndet, d. v. s. icke det nuvarande konungariket Sachsen, utan den nuvarande provinsen af samma namn. Fyndet innehåller 50 hela och 4 brutna exemplar af de så vanliga mynt, som ursprungligen slogos för Otto III under den tid, då hans farmoder kejsarinnan Adelheid förde regeringen, äfvensom en oskadad och en skadad obol (= halfpenning) af samma ursprung och typ: å ena sidan ett kors, i hvars vinklar läsas bokstäfverna O D D O och omskriften *dei gracia rex*, å den andra en kyrkgafvel med en vrängd form af kejsarinnans namn. Ett exemplar tillhör den vida sällsyntare typen med Ottos och farmoderns namn förenade å den ena sidan (Dannenberg nr 1164). Äfven förekomma här två ex. af det mynt, som hertig Bernhard I af Sachsen (973–1011) slog, med ett krönt hufvud, namn och titel på den ena sidan, ett litet kors på den andra och omskriften *in nomine domini amen* (Dannenberg nr 585), men inskrifterna äro å våra två exemplar orediga. Dessa mynt äro af intresse, emedan Olof skötkonung, som började slå mynt kort efter hertig Bernhards död, visserligen använde engelska myntmästare och engelska typer, men dock upptog på några af sina mynt omskriften *in nomine domini.*

Magdeburg är representeradt af ett skadadt mynt från Otto III:s tid. Utseendet påminner om de nyss omtalade Otto-Adelheids-mynten, men stadsnamnet finnes utsatt (Dannenberg nr 639).

Från *Böhmen* finnes ett mynt, på ena sidan ett svärd mellan två kors, på den andra ett svärd mellan en nymåne och ett kors. Omskrifterna äro otydliga, men så mycket kan

man dock läsa, att myntet är prägladt för någon Boleslav. Tre regenter af detta namn regerade efter hvarandra Boleslav I (938—967), Boleslav II (967—999) och Boleslav III 999—1003. Att fördela mynten med namnet Boleslav på dessa tre är vanskligt; endast ett noggrannt aktgifvande på de i fynden jämte dem förekommande mynten, kan gifva någon ledning.

Till den slaviska myntningen eller till en för slavisk räkning i det saksiska landet utförd myntning höra de s. k. *Wendenpfennige*, med temligen otympliga bilder och omskrifter. som i allmänhet bestå af cirklar och streck; de flesta hafva en skarpt framspringande kant. Denna grupp, i våra fynd ganska vanlig, är här representerad af ett enda exemplar, som är så ojämnt prägladt, att å ena sidan kan så godt som intet urskiljas. Å den andra sidan förekommer ett litet kors samt i stället för omskrift en ring eller ett O och i öfrigt idel streck.

I detta sammanhang må omtalas en grupp af tunna mynt, som förekomma förnämligast i fynd från den tid, da de första vesterländska mynten begynna visa sig i de arabiska myntskatterna. De äro här af två slag: 1. Ett helt ex. och 3 bitar af mynt med en förvirrad form af staden Dorestads namn (jfr *Månadsbladet* 1882 s. 104 fig. 43); 2. fyra bitar af mynt med båglinier och små ansigten (jfr samma sida fig. 42); 3. Ett helt och ett halft exemplar af ett tredje slag med ett snedt dubbellinigt kors och i vinklarne enkelliniga kors och andra figurer.

Fem mynt förekomma i fyndet, hvilka det ännu icke lyckats att bestämma, nämligen ett, som å ena sidan har *Otto rex* kring ett kors, å den andra en omskrift med två vokaler (*ia*) efter fem konsonanter omkring en figur, som liknar ett *m* (Dannenberg nr 1160), tre med en figur, som liknar en långdragen kyrkgafvel på fyra kolonner, samt ett kors med en kula i hvar vinkel (Dannenberg nr 1309), ett, som å ena sidan har ett kors med klufna ändar och i vinklarne en kula, en ring, en ring, en kula, å den andra sidan tre barbariskt återgifna menniskobilder.

Till den tyska gruppen höra yttermera 2 hela mynt och 62 bitar, som befinna sig i så dåligt skick, att all bestämning är omöjlig.

De *angelsaksiska* mynten äro som vanligt väl präglade och väl bevarade. Alla tillhöra k. *Etelred II* (978—1013, 1014—1016). Jag uppräknar dem här efter typer, myntstäder och myntmästare, men beskrifver endast sådana, som äro nya för vår på angelsaksiska mynt så rika samling.

Typ. A. Frånsidan: ett litet kors. Ett enda mynt, slaget i Leicester af en myntmästare, hvars namn börjar med S.

Typ B 2. Frånsidan: en hand med rikt utveckladt ärmparti mellan A och Ω: Winchester, Biornnod BEH[1] 4105.

Typ C. Frånsidan: ett dubbellinigt kors, i vinklarne CRVX.

Bedford Leofnod BEH 88.
Cambridge Ælfric. BEH 1139, 1140.
» Edric BEH 1161.
Canterbury Eadwold BEH 147.
» Leofstan BEH 220.
Colchester Wulfnod BEH 315.
Dover Leofwine, jfr BEH 420[2]
Exeter Edric BEH 516.
Elf . . .
Goda BEH 536.
Hereford Byrhstan.
Hertford Wulfnod BEH 1315.
Huntingdon Leofric BEH 1382.
Ilchester God BEH 1023.
» Leofsige BEH 1040.
» Wulfelm BEH 1048.
Lewes Oswold BEH 1471.
Lincoln Grind BEH 1790.
» Osgut
» Stigabit BEH 1893.
Lincoln Ulf BEH 1946.
Unbgen.
London Ædered BEH 2205.
» Ælfget BEH 2050.
» Byrhmer BEH 2270.
» Ceolnod BEH 2290.
» Deorsige BEH 2300.
» Eadwine BEH 2399.
» Eadwold BEH 2425.
» Ealhstan BEH 2446.
» Edward BEH 2468.
» Edwine BEH 2481.
» God BEH 2518.
» Goldwine BEH 2647.
» Leofric BEH 2684.
» Leofwine BEH 2747.
Maldon Ælfwine BEH 3067.
Norwich Manning BEH 3173.
Nottingham Oswold BEH 3413.
Oxford Ælfwine BEH 3209.
» Godinc BEH 3253.
Shrewsbury Oswold.
Southwark Ælfric BEH 3634.
» Boga BEH 3639.
Thetford Leofwine BEH 3763.

[1] BEH = andra upplagan af Bror Emil Hildebrands katalog.
[2] Af typ Ca (spiran framför konungens ansigte sned).

Totness Ælfstan BEH 3832.
Winchester Ælfsige BEH 4051.
» Berhtnod BEH 4112.
Winchester Byrhsige BEH 4145.
Winchester Byrhtmær BEH 4156.
» Toca BEH 4326.
York Byrhtwine.
» Oban BEH 773.
» Sunolf BEH 899.

Till de 61 hela mynt och ett fragment, som kunnat bestämmas och härofvan äro uppräknade, komma 44 bitar, så små, att de få å dem förekommande bokstäfverna gjort en beskrifning omöjlig.

De för samlingen nya mynten äro:

Typ A. Leicester + ÆÐEL . . . ANGLOX)(+ S . . . M̄ LIGAR.
Typ C. Exeter. . . . RÆÐ REX ÆLO . .)(+ ELF . . . O EΛXE
Hereford. + ÆÐELRÆD REX ANGLOX)(+ BYRHSTAN M̄O HER
Lincoln. + ÆDELRED REX ANGLOX)(+ OSGVT M̄O LINC
» + ÆÐELRÆD REX ANGLOX)(+ VNBGEN M̄O LINCO
Shrewsbury. + ÆÐELRÆD REX ANGLOX)(+ OSPOLD M̄O SRO
York. + ÆÐELRÆD REX ANGLOX)(+ BYRHTPINE M̄O EOFR

Härtill komma ytterligare tre mynt af angelsaksisk typ, men med barbariska inskrifter. Dessa mynt, som antagligen äro präglade i Norden, i Danmark eller Sverige, lemnar jag här åt sidan, alldenstund jag ämnar i ett sammanhang behandla de i de svenska fynden förekommande mynten af angelsaksisk typ med barbariska inskrifter.

Till denna uppräkning af mynten i Sturköfyndet må här nu läggas några anmärkningar.

Detta fynd öfverensstämmer med de öfriga, hittills anträffade i det afseendet, att det visar en brokig mångfald: utom de österländska myntstäderna, hvilka vi för närvarande icke känna, Konstantinopel, Pavia, Regensburg, Strassburg, Worms, Mainz, Köln, Metz, Verdun, Deventer, Magdeburg, Prag, alla de engelska myntstäderna m. fl.

Hvad de tyska myntens ålder beträffar hafva vi att anteckna:
Henrik IV af Baiern som konung 1002—1004.
Otto III † 1002.
Alwich af Strassburg † 1001.

Bernhard af Sachsen † 1011.

? Boleslaw III af Böhmen. Upphörde att regera 1103.
alltså äro 1004 och 1011 de senaste årtalen, men det finnes intet som angifver, att de två hertig Bernhards mynt tillhöra hans allra sista regeringsår. Som de tyska myntens slutår kunna vi derföre sätta 1004.

K. Etelred II af England regerade mycket längre. Men af hans mynttyper är C icke blott den allmännaste i fyndet förekommande, utan ock den sista. För honom äro två senare, i våra fynd ytterst vanliga typer kända, alltså tillhöra hans mynt i fyndet icke hans sista regeringsår. De tider äro visserligen icke ännu fastställda, då under hans regering nya typer infördes, men det är en omständighet, som i detta afseende är väl värd att uppmärksammas, nämligen den, att för Olof skötkonung, som synes hafva börjat att mynta vid pass år 1013, lånades från Etelreds mynt typerna C och D. Alltså synes skatten tillhöra en tid, då Etelreds typ D ännu icke hunnit till Sverige, åtminstone icke till östra Blekinge.

Inför ett fynd af denna beskaffenhet hafva vi anledning att ställa oss hvarjehanda frågor, hvilkas besvarande vore af synnerlig vigt. Om vi sätta vid pass 1004 som det senaste präglingsåret för de tyska mynten, huru lång tid behöfde de att komma till Blekinge? huru länge funnos de der i dagern innan de nedlades i jorden? Äro de yngsta angelsaksiska mynten af samma ålder som de senaste tyska? Hvar försiggick blandningen af de angelsaksiska mynten med de tyska o. s. v., i Blekinge eller annorstädes? Alla dessa frågor äro svåra att besvara, men vi få hålla oss vid två förhållanden: skatten torde hafva blifvit nedgräfd innan k. Henrik II:s mynt (utom hans tidigaste baierska) och innan mynten af k. Etelreds D-typ hunnit till Sverige.

På grund af dessa förhallanden anser jag det vara sannolikt, att Sturköskatten anförtroddes åt jorden under början af Olof skötkonungs regering, kanske redan före 1013.

Det sista möjliga året för det byzantinska myntet är 976. hvilket således ligger inemot 30 år före år 1004. Detta passar

rätt godt samman med den iakttagelse som jag för 20 år sedan uttalade att mellan de yngsta öster- och vesterländska mynten i samma fynd finnes i allmänhet en tidskilnad på 30 år.

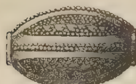
De fornsaker som hittades samman med ofvan beskrifna mynt, äro af ganska stort intresse.

Utom åtskilliga stycken af silfverbleck, dels utan ornament, dels med inristade eller instämplade ornament, dels med filigran, lemningar af smycken, såsom perlor — en sådan, som kunnat restitueras till form och utstyrsel är här afbildad fig. 6 —, armband m. m., hvilka tillsammans väga 19,79 gr, samt vridna eller släta tenar af silfver, hvilka tillsammans väga 43,58 gr, förekomma i fyndet fyra knippen silfvertråd, en del tvinnad, hvilka hafva en vigt af 7,32 gr.

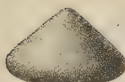
Denna silfvertråd har i och för sig icke stor betydelse, men den får en sådan, om vi besinna, att den måste hafva varit afsedd för anbringande af sådana filigranornament, som förekomma å de nyss omtalade fragmenten (bland dem perlan fig. 6) samt i de örhängen, som strax skola omtalas. Men om materialet för åstadkommande af sådana ornament här förekommer, så beror detta helt visst derpå, att det var meningen att använda det, och då hafva vi i detta fynd ett bevis derför, att man i början af 1000-talet förmådde i Norden göra sådana filigranarbeten, som fynden från den tiden innehålla i så riklig mängd. Silfvertråden i detta fynd är ej heller någon enstaka företeelse; förråd af silfvertråd, större än här, förekomma i andra svenska fynd. Detta kan vara af vigt att fästa sig vid just i närvarande tid, då en märklig tendens förekommer att anse en mängd i Norden funna arbeten af god beskaffenhet nödvändigt vara tillverkade utom Norden.

Jag nämnde örhängen. Två sådana förekomma i fyndet, skadade, men icke värre än att fig. 7 kunnat tecknas utan ett enda godtyckligt tillägg. Det är icke första gången örhängen hittats i Sverige. Ännu rikare utsirade exemplar förekomma

i ett fynd från Torsta i Helsingland (*Månadsbladet* 1882 s. 102 fig. 28). Äfven under vår medeltids förra del användes örhängen i form af en slät silfverring, på hvilken en rikt ornerad perla är trädd. Sådana, hörande till ett fynd från Tingby i Kalmar län, äro afbildade i *Teckningar från Statens Historiska Museum* h. 2 pl. 6 fig. *g*.

6.

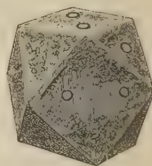
9

10.

7.

8.

11.

Vårt fynd innehåller 13 vigter, dessvärre så skadade, att vi ej af dem kunna vinna några upplysningar om vårt vigtväsende under 1000-talets förra del. Åtta af jern med bronsskålla äro af den vanliga formen, en kula med två platta ytor, jfr M 644;

två mångkantiga af jern, af hvilka en är här afbildad fig. 8;

en konisk af bly, afbildad fig. 9.

en cylindrisk af bly, afbildad fig. 10;

en fyrkantig af bly med ett rundt tillägg af brons(?) å öfre sidan, afbildad fig. 11.

Den första uppsats jag skrifvit rörande ett arkeologiskt ämne gällde vigtförhållandena i Sverige under forntiden. Det är mera än 25 år sedan jag skref den, men den har aldrig blifvit utgifven, emedan jag saknat tid att åt den gifva den fulländ-

ning, som jag åsyftat. Enstaka resultat af de undersökningar, som i denna afhandling blifvit framstälda, har jag under väntetiden inryckt i andra arbeten. Det är min mening att ganska snart åter upptaga arbetet med detta vigtiga ämne och då skall jag närmare omtala de till detta fynd hörande vigtloden.

Utöfver det redan beskrifna innehöll Sturköfyndet ett cylindriskt föremål af ben (?) med ett långsgående hål, jernbelagdt utåt och mot hålet (längd 1,75 cm, tjocklek 1,2 cm), ett flintstycke (fig. 13) och en bit jern, hvilken här i kompletteradt

12. 1/2.

13.

skick afbildats fig. 12. Kompletteringen af det i fyndet förekommande fragmentet är gjord med ledning af föremål, funna icke blott i Norden (t. ex. på Björkö), utan äfven i germanska grafvar i andra land: föremålet är ett eldstål. Det är af särskildt intresse, att det här är funnet samman med ett stycke flinta, som uppenbarligen fått göra tjenst, när eld skulle framkallas.

Antagligen har hela skatten, med dess mynt och dess fragment, som kunnat göra tjenst som betalningsmedel eller varit ämnade att smältas för att uppträda i ny gestalt, dess för filigranarbete afsedda silfvertrådar, dess för arbete och köpenskap afsedda vigtlod, dess stål och flinta, inneslutits af en pung eller dylikt förvaringsmedel.

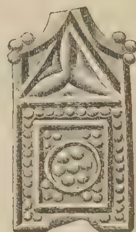
Hans Hildebrand.

Pilgrimsmärke från Vadstena.

Genom professor Olof Ryghs tillmötesgående har jag varit i tillfälle att i *Månadsbladet* för år 1878 s. 685 meddela två blytecken, som fordom gifvits åt pilgrimer, hvilka vallfärdat till Vadstena, att förvaras som minne af eller måhända i viss mon som qvitto å besöket. Jag tillade då, att de två exemplar, som jag der afbildade och som voro funna det ena i Oslo, det andra

14.

15.

i Neslands kyrka, voro »de enda Vadstena-märken, som hittills äro kända».

Uppgiften var nog riktig, men när den nedskrefs fanns ett sådant märke sedan flere år tillbaka i Statens Historiska Museum, men alldeles förbisedt; det hade icke ens befunnits värdigt att intagas i inventariet. Det fanns af mig senare i ett pappersomslag, å hvilket med en handstil, som jag genast igenkände såsom tillhörig framlidne handelsbokhållaren C. J. Nyman i Uppsala, stod antecknadt, att det var funnet vid muddring i Fyrisån. Från denne Nyman förvärfvades år 1859 flere forn-

saker och i föteckningen öfver dem har nu detta pilgrimsmärke blifvit infördt (Inv. 2678).

Å detta märke (fig. 14) se vi åter fru Birgitta sysselsatt med skrifning. Öfver den rundbåge, som jämte två kolonner bildar ram kring hennes bild, ses det veckade band, som i medeltidsbilder betecknar moln, och ofvan detta bröstbilderna af två himmelens invånare, af hvilka bröstbilder den ena, som är fullt bevarad, antagligen är jungfru Maria. En längst ned anbragt inskrift namngifver den hel. Birgitta af Vadstena.

Med detta Vadstenamärke låg i samma omslag det fig. 15 afbildade, hvilket väl ock varit eller hört till ett pilgrimsmärke, ehuru det ej kan hänföras till någon särskild vallfartsort.

Den för våra medeltidsminnen så varmt intresserade Eric Ihrfors har förlidet år i bref underrättat mig, att på den största af ringklockorna, som tillhöra Hvittaryds församling i sydvestra Småland, förekommer ett liknande märke i gjutningen fäst vid sidan af klockan. Detta märke liknar i hög grad det i årgången 1878 fig. 16 afbildade, men härstammar dock icke från samma form.

H. H.

En förbisedd Sigurdsristning.

Från den bekanta Dräflestenen i Altuna socken (Bautil 660, Dybeck folio 292) — hvars Sigurdsristning först blifvit påpekad af Stephens[1] — kan svårligen skiljas Ramsjöstenen i Hvittinge socken (grannsocken till Altuna socken, båda i vestligaste Uppland). Af denna senare sten äro för mig kända tre från hvarandra rätt skiljaktiga afbildningar, nämligen hos Curio 45, Bautil 648, Dybeck folio 278. Jag kan ej erinra mig hafva sett sambandet mellan dessa stenar påpekadt förr; men det synes mig vara alldeles påtagligt, att, om Dräflestenen

[1] I (dansk) *Illustreret Tidende* för d. 13 maj 1877; uppsatsen är öfversatt i *Upsala Posten* för d. 6 juli 1877, nr 78. Jfr Bugge, *Studier*, s. 505.

är en Sigurdssten, äfven Ramsjöstenen måste vara en sådan. Runslingans form, ornamenteringen på stenens midtstycke, mannen (Sigurd) som underifrån stöter svärdet genom ormen, en något nedom och framför mannen springande person (på Dräflestenen dvärgen Andvare med ringen, enligt Stephens), allt detta hafva de båda stenarne gemensamt, dock icke utan tydliga skiljaktigheter i detaljer, af hvilka en särdeles i ögonen fallande är, att menniskobilderna äro vända åt motsatt håll på de båda stenarne. På Ramsjöstenen tillkommer emellertid en tredje person halfliggande bakom den förmodade Sigurd. Men det är icke omöjligt, att äfven denna tredje (något mindre) person funnits på Dräflestenen, ty på motsvarande ställe å denna sten är, både enligt Bautils och Dybecks afbildningar, ristningen afnött. Denna tredje person kunde vara Regin, som ej gerna bör saknas; jfr andra svenska och norska Sigurdsristningar.

Att Ramsjöstenen är yngre än Dräflestenen synes bl. a. framgå af midtkorset å den förra, som saknas å den senare.

Jag tillåter mig framställa följande gissning rörande Ramsjöstenens tillkomst. Någon Ramsjö-bo i forntiden, som i grannsocknen Alunda sett Dräflestenen och känt sig tilltalad af dess märkliga bilder, har hemma hos sig på rak arm ur minnet sökt efterbilda Dräflestenen. Som dennes inskrifts lydelse för honom var alldeles likgiltig, nöjde han sig med att antyda inskriften genom en mängd godtyckliga tecken blandade med runor, hvarjämte han gjorde rikligt bruk af de i Dräflestenen såsom skiljetecken använda små korsen (+ och ×). — Möjligen har vid denna fria afritning den tredje personen godtyckligt tillagts för symmetriens skull — ifall den ej redan fanns på Dräflestenen.

L. Fr. Läffler.

Hvarjehanda.

Arkeologiska kurser för lärare vid högre läroverk. Under påskferierna genomgingos i Berlin sådana för provinserna Ost- och

Vestpreussen, Pommern, Posen, Schlesien, Schleswig-Holstein, och Brandenburg, under pingstferierna i Bonn och Trier för provinserna Sachsen, Hannover, Westfalen, Hessen-Nassau, Rhenprovinsen och de Hohenzollerska områdena. Rörande dessa kurser må meddelas en skrifvelse af den preussiska kultusministern så lydande: »Sedan i våra högre läroanstalter förklaringen af den klassiska forntidens författare alltmer börjat söka göra sig fri från en ensidig grammatisk behandling och mer än förr egnat sig åt uppfattande och förstående af innehållet och konstformen, som äfven af bådas fullständiga genomträngande i den gamla litteraturens mästerverk, hafva visserligen vetenskapsmän och skolmän ingalunda försummat, att genom åskådningsmedel af olika art göra för lärare och lärjungar tillgängliga det antika lifvets karakteristiska former, på det att derigenom läsningen af författarne skulle få större både lyftning och djup. Då sådana åskådningsmedel äro af vigt äfven för den historiska undervisningen, hafva kulturhistoriska bilder anskaffats äfven för medeltiden och den nyare tiden. Undervisningsstyrelsen har visserligen icke kunnat godkänna det från flera håll förordade förslaget att i undervisningsplanen för de högre skolorna upptaga konsthistorien som ett särskildt ämne, men dervid vid flere tillfällen, särskildt i undervisningsplanen af år 1882 och i tilläggen till densamma, framhållit, att styrelsen egnat denna sida af den språkliga och historiska undervisningen vederbörlig uppmärksamhet. Också hafva mina kommissarier vid inspektioner funnit ett framsteg, i det att i icke få läroverk förekommo arkeologiska och andra kulturhistoriska åskådningsmedel, hvilka åt lärosalen förläna en lefvande och undervisande prydnad. Men man har i hög grad saknat och saknar ännu för uppfattningen af de gamla författarne och af forntiden öfver hufvud det riktiga tillgodogörandet af förefintliga hjelpmedel från den antika konsthistoriens och kulturhistoriens område. De flesta lärare i gamla språk och historia, framför allt de i mindre orter boende, sakna en lefvande åskådning af de antika minnesmärkena och ända-

målsenlig ledning för deras uppfattande; tillfälle till erhållande af en sådan har saknats. Det är tydligt, att i följd deraf lider den sakliga förklaringen af de gamla författarne och det allmänt bildande ideela momentet hos dem får ej så som sig borde göra sig gällande. Nästan ännu värre är, att den ungdom, som går ut från sådan undervisning, i hög grad saknar intresse för de författare, som de läst i skolan, och äfven framdeles, emedan de ej fått den förberedande väckelsen dertill, försumma att genom åskådning och studium öppna sig vägen till att förstå de bildande konsternas former».

På grund af dessa behjertansvärda skäl hafva de nyss nämnda kurserna anordnats. I hvarje kurs deltaga vid pass 20 lärare, hvilka dertill blifvit utsedda af provinsialskolkollegierna. Enligt planen för kursen i Bonn och Trier skall under de fyra första dagarne prof. Loeschke i Bonn i universitetets konstmuseum föreläsa öfver den grekiska plastikens utveckling, den homeriska tidens konst, staden Athen och den attiska teatern på 400-talet, samt geheimeråd Bücheler öfver inskrifterna i fornsaksmuseet. De två sista dagarne skulle prof. Hettner i Trier under besök i ruinerna och i det rika museet gifva en så vidt möjligt fullständig bild af det antika Trier och dess kultur.

Något dylikt borde äfven i Sverige kunna göras och skulle helt visst medföra synnerligt gagn. Det har i Sverige händt, att lektorer vid undervisningen i Greklands gamla historia egnat en timme åt konst och litteratur!

Guldfynden från Szilágy-Szomlyó. Redan i första årgången af *Månadsbladet* (s. 118) har omtalats det betydande guldfynd, som år 1797 hittades vid detta ställe, bland utsprången af Karpaterna NO från Grosswardein, mot gränsen till Siebenbürgen. Fyndet innehöll bland annat tolf stora guldmedaljonger, präglade under perioden 290—380. Jag uppvisade der sammanhanget mellan en del i detta fynd förekommande former och föremål funna i Norden. I följande årgången af *Månadsbladet* (s. 1 f.) framhöll jag, huruledes de för Norden karakteristiska guldbrak-

teaterna intet annat äro än efterbildningar af sådana kejsartidens guldmedaljonger, som förekomma i det ungerska fyndet.

Ett nytt fynd från Szilágy-Somlyó har i år anträffats och nyligen blifvit beskrifvet af Franz von Pulszky:[1] flere par spännen af guld med granater, ringar af guld, skålar af guld m. m. Bland spännena förekomma sju par bågspännen af den form som är karakteristisk för den germanska folkvandringstiden. I mina bidrag till spännets historia (*Antiqvarisk Tidskrift för Sverige* del 4) har jag talat om germanska spännen från denna tid. De tidigare kända äro af stort intresse, men i prakt kunna de icke täfla med det nya fyndets, hvadan detta således är egnadt att belysa de germanska förhållandena i Ungern-Siebenbürgen. Det må här äfven påminnas derom att, hvilket jag i min bok *Från äldre tider* framhållit, en dryg del af de i Sverige funna guldmynten med öst- och vestromersk prägel, snarast äro att anse som kopior af sådana mynt, utförda af de i Ungern till en tid boende Östgotarne. Szilágy-Somlyó-skatten hänföres af Pulszky till Vestgotarne.

Germanska graffält i Tyskland. Under de senaste åren har uppmärksamheten i hög grad varit riktad åt de germanska graffälten. Omsorgsfulla undersökningar hafva blifvit utförda och de resultat, som vunnits äro så mycket mera betydande, som man vid redogörelsen noga skilt mellan fynden från de olika grafvarne. Äfven ur den synpunkten hafva dessa undersökningar lemnat vigtiga resultat, att de stundom visa, huruledes det germanska graffältet ansluter sig till ett tidigare romerskt. Germanska grafvar vid sidan af romerska tillhöra skilda folk. Om man i Sverige träffar grafvar från jernåldern invid grafvar från bronsåldern bevisar detta således intet rörande förhållandet mellan de två åldrarnes folk. Dels detaljredogörelser för de germanska graffynden i vestra Tyskland, dels öfversigt öfver fynden meddelas regelbundet i *Westdeutsche Zeitschrift für Geschichte und Kunst.*

[1] *Die Goldfunde von Szilágy-Somlyó, Denkmäler des Volkerwanderung.* Budapest 1890.

Vid Kaiser-Augst i kantonen Basel invid Rhen har man för längesedan funnit lemningarne af ett romerskt fäste. Nyligen har man å den motliggande Rhenstranden funnit det under Romartiden befästa brohufvudet. Intill detta och intill den romerska anläggningen på den schweiziska sidan har man funnit alamanniska grafvar, beskrifna af Wagner i nyss nämnda tidskrift för 1890 samt af Meyer von Knonau år 1876 i *Mittheilungen der Antiqvarischen Gesellschaft* i Zürich (del XIX).

Ytterligare rörande katten i forntiden. Äfven i den franska *Academie des inscriptions et belles-lettres* har frågan om tamkattens förekomst under forntiden varit föremål för diskussion. Hr Saglio har nu senast framhållit som bevis för tamkattens tidiga förekomst 1. målningar i etruskiska grafvar, som visa kattor inne i hus, en t. ex. med en katt, som leker under sofforna, på hvilka deltagarne i ett gästabud hvila; 2. två lerkärl från 400-talet f. Kr. (i Brittiska Museet), med bilder af kattor inne i en musikskola: den ena ledes i band, åt den andra som står på bakbenen, räckes en kaka; 3. ett måladt lerkärlslock (i Berlins museum), å hvilket ses råttor, som jagas af menniskor och kattor; 4. en basrelief i museet på Capitolium (senare än de föregående fallen), i hvilken ses en katt, som dansar med ackompagnement af en lyra.

Fynd från norra Persien. Inom området Linkoran, vid Kaspiska hafvets södra ända, har J. de Morgan för fransk räkning utfört undersökningar och funnit i ganska stort antal dösar, af hvilka de äldsta tillhöra bronsåldern, de yngre jernåldern. Morgan anser dessa grafvar tillhöra landets allra första inbyggare; någon stenålder skulle således ej hafva förekommit der. Mer än 1300 föremål hafva samlats under loppet af dessa undersökningar.

Ur lärda sällskaps handlingar och tidskrifter.

Zeitschrift für Ethnologie Berlin 1890. 1, 2.

Undset, Archäologische Aufsätze über südeuropäische Fundstücke. III. Die ältesten Schwertformen; IV. Antike Wagengebilde. — Brate, Deutsche Runeninschriften (öfversättning af lektor Brates uppsats i Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift band 7). — Uhle, Das föhringer Haus. — Virchow, Vorkommen und Form des sächsischen Hauses in Ost- und West-Holstein. — Lehmann, Verhälttniss des ägyptischen metrischen Systems zum babylonischen. — von Rau, Mähewerkzeuge (med afbildning af flere lieformer).

Hettner och Lamprecht, Westdeutsche Zeitschrift für Geschichte und Kunst IX, h. 1.

Zangemeister, Über den gegenwärtigen Stand der Limesforschung. — Clessen, Der karolingische Kaiserpalast zu Ingelheim (4 pl.).

von Sybel och Lehmann, Historische Zeitschrift LXIV, 1.

Hartfelder, Der Zustand der deutschen Hochschulen am Ende des Mittelalters.

Anzeiger für deutsches Alterthum und deutsche Litteratur XVI, 1. Januar 1890.

Utförliga anmälningar af Müllenhoff, Deutsche Altherthumskunde II, Ranisch, Zur kritik und metrik der Hamþismál och Boers upplaga af Orvar-Odds saga.

Jahrbücher des Vereins für Meklenburgische Geschichte und Alterthumskunde. 54. Schwerin 1889.

Beltz, Neue Funde aus der Bronzezeit in Meklenburg (1 pl.).

L'Academie roy. des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique, Bulletins.

1887, tome XIII. Dupont, Découverte d'instruments de l'âge de la pierre dans l'Etat du Congo (andra stenåldersfynd från Afrika omtalas). — Gantrelle, Des règles et de la méthode de la critique; Wauters, les Suèves ou quelques variations sur ce thème: la critique est aisée et l'art difficile. — *1888 tome XV.* Renard, Sur les haches en fibrolite trouvées en Espagne. — Vanderkindere, La condition de la femme et le mariage à l'époque mérovingienne.

Annales du cercle archéologique de Mons. XXI (1888).

Declève, Colonisation du pays de Waas par les peuplades des environs de Mons dans les temps préhistoriques (stenåldern). — Everaert, Excursion archéologique à Hal (väggmålningar från medeltiden, med afbildningar).

Annales de la Société d'archéologie de Bruxelles.

I. de Munck, Découvertes d'antiquités préhistoriques dans le Limbourg belge (yngre stenåldern) — Wauters, De l'usage de l'emploi de la pierre et de la brique en Brabant pendant le moyen âge. — Cumont, Un cimetière franc à

Overlaer près de Tirlemont (äfven om frankiska grafvar i N och NV Belgien). — *II.* de Loë, Le dolmen de Solwaster près de Spa (är ingen dolmen). — van Bastelaer, La question franque devant le congrès de Charleroi. — de Munck, Note sur les principales découvertes se rattachant à l'époque paléolithique faites en Belgique et sur la présence de silex taillés dans les dépôts caillouteux quaternaires d'Elonges. — *III.* de Nahuys, Explication d'un emblème franc, anglo-saxon etc. (bestående af två i hvarandra trädda och vinkelrätt mot hvarandra stående ringar). — Destrée, Un lustre de XIIIe siècle (i valrosstand). — Cumont, Comment on fait une médaille. — de Loë och de Munck, Les différentes phases du travail de silex à Spiennes. — Wauters, L'Architecture romane dans ses diverses transformations. — *IV.* C. A. Serrure, Les origines du monnayage des Belges. — Cumont. Quelques renseignements sur le cimetière de Dombourg, Zélande (mynt och grafvar).

Bulletin de la Société d'anthropologie Bruxelles.

Tome VII. 1888—1889. Delvaux, Essai d'une carte préhistorique de la Belgique. — de Pauw och van Overloop, Les prétendus mégalithes de Solwaster. — Présentation de pièce de la collection de M. de Puydt (innehåller bidrag till stenålderns kännedom). — Raeymaeckers, Note sur le dolmen de Duysbourg. — Jacques, Note sur le dolmen de Duysbourg. — de Puydt, Fouilles exécutées dans une des stations préhistoriques de Tourinne. — Série de pics des exploitations préhistoriques de silex à Spiennes. — Instruments de pierre du Congo.

Bulletin de l'Institut archéologique Liégeois.

XV. de Marneffe, L'origine des armoiries. — Neyen, De l'origine et du but véritable de la procession dansante d'Echternach. — *XVI.* Demarteau, Saint Hubert, d'après son plus ancien biographe. — *XVII.* Vandecarteele, L'ancienne faïence liégeoise. — de Looz, Sur les antiquités franques découvertes à Moxhe (2 pl.). — *XVIII.* Angenot, Quelques documents sur la poterie de Raeren. — de Chestret de Haneffe, Coup d'œil sur l'histoire monétaire de la principanté de Liège et de ses dépendances (Bouillon, Looz). — Vandecasteele, Notes inédites sur Mathieu de Geer, qui précéda Louis de Geer en Suède (han vistades som köpman i Sverige från år 1627). *XX.* Rody, Les actes notariaux passés à Spa par les étrangers (1565—1826).[1] — *XXI.* de Puydt, Notice-Catalogue sur les an-

[1] L'an 1645, le 22:e juillette. Madame Grosius, femme de l'ambassadeur de la Couronne de Suède en France, déclare avoir envoyé pour ses affaires à Anvers et ailheurs dans le Pays-Bas, le sieur de Hédion Wachux avec son valet, homme de sa suytte, lesquels sont compris dans la sauvegarde et passeport qu'elle a obtenu de Don Manuel de Moria, lieutenant-général des Pays-Bas. Ce pourquoy elle requiert tous officiers, etc, les laisser librement passer et repasser. Fait et passé à Spa, à *Mouton d'or.* Témoins: le s:r Estienne de Castille et Collette Fraipont, etc.

L'an 1667, le 25 juillet. Monsieur le Baron P. de Rybing et Monsieur Thomas Van der Noot tous deux lieutenants-colonels au service de sa Majesté de Suède, après qu'il leur a été donné lecture tant en langue suédoise que latine d'un transport d'une hérédité au pays wallon faite par la veuve François Fassin et ses enfants demeurant dans la ville de Mowabrunck en Suède, en faveur de maître Nicolas Rivoux avec l'ancien transport fait par ledit m:re Nicolas Rivoux en faveur de Catherine Spineux sa soeur, le tout passé et contracté devant la cour de la ville de Strengnen, en Suède, ont déclaré et certifié tel contrat avoir

tiquités prehistoriques de Musée de Liège (med 7 pl. öfver föremål från sten- och bronsåldrarne). — Bormans, Les Wallons en Suède (innehåller en förteckning »Namen van Francoisen in vooryaer 1633 in Sweden gekomen», hvilken af f. statsministern frih. Louis De Geer meddelats Bormans). — Schuermans, Le Cheval étrusque de Clavier, Liège (den bifogade planschen gör det icke möjligt att afgöra, huruvida denna hästbild af brons verkligen är etruskisk).

Litteratur.

Svenska fornminnesföreningens tidskrift nr 21.

(Forts.)

Lektor Brate lemnar en redogörelse för de resultat, till hvilka prof. Rudolf Henning i Strassburg kommit i sitt stora arbete *Die deutschen Runendenkmäler* d. v. s. runskrifterna inom andra germaniska områden än Sverige, Norge, Danmark och England, utan att ingå i någon diskussion af dessa resultat. Henning indelar dessa runskrifter på följande sätt.

I. *Östliga gruppen.* A. *Gotiska inskrifter.* 1. En spjutspets från Kowel i Wolhynien. 2. En guldring från Pietroassa i Rumänien.

— — B. *Burgundiska inskrifter.* 1. En spjutspets från Müncheberg (öster om Berlin). — 2. En guldbrakteat från Wapno i Posen. — 3. Ett bågspänne från Charnay, dep. Saône-et-Loire.

— — C. *Rugiska inskrifter.* 1. En guldbrakteat, okänd fyndort. 2. En guldring från Pommern. 3. Ett lerhufvud från Hinterpommern.

été passé dans ladite ville de Stregnen en Suède pour reconnoitre le seel ordinaire de ladite ville y apposé.

Le 23 messidor an X (12 juillet 1802). Monsieur le baron d'Armfeldt, lieutenant-général au service de Suède, présentement à Spa au *Grand-Hôtel*, rue de l'Entrepôt, 139, constitue Monsieur Denist, homme de loi, présentement à Cologne, pour comparaître devant le tribunal de Cologne, département de la Roer, au sujet de la cause lui intentée par le citoyen Mathieu Bernhard Schlosser, fabricant de draps demeurant à Aix, etc. Témoins: Pierre Sombret et Heusch.

L'an 1814, le 18 décembre. M:r Bertrand Antoine, bourgmestre de Spa, agissant en vertu du pouvoir lui transmis par les magistrats de la ville de Gothembourg, en Suède, fait dresser inventaire des effets mobiliers délaissés par Monsieur Samuel de Forselles, ci-devant gouverneur au service de S. M. le Roy de Suède, chevalier de l'ordre de l'Epée, décédé en la maison enseignée *l'Hôtel de Suède*, place du Pont, à Spa, le 28 september dernier, etc.

II. *Vestliga gruppen.* A. *Frankiska inskrifter.* 1. Ett spänne från Osthofen nära Worms. 2. Ett spänne från Freilaubersheim nära Kreuznach. 3. Ett spänne från Friedberg (Hessen-Darmstadt). 4. Ett spänne från Ems.

— — B. *Alamanniska inskrifter.* 1, 2. Två spännen från Nordendorf (Baiern).

— — C. *Longobardisk-saksiska inskrifter.* 1—4. Fyra guldbrakteater från Dannenberg (vid Elbe). 5. En guldbrakteat från Heide i Dithmarschen.

Dr Ekhoff beskrifver två sköldar från medeltiden, den ena förvarad i Statens Historiska Museum (Inv. 8455), den andra i Lifrustkammaren. Mot yttrandet, att Olaus Magni vid utförandet af bilderna i sin historia svårligen haft svenska original att tillgå, utan att han till förebilder tagit typer från Italien, torde en gensaga böra inläggas. Det märkliga är, att Olaus Magni åtminstone i ganska många fall helt visst gått efter svenska originalteckningar. — Dr Looström har lemnat en redogörelse för framlidne amanuensen C. Eichorn och hans samlingar.

Populära handböcker i numismatik.

Den ansedde franske arkeologen och numismatikern Fr. Lenormant utgaf kort före sin död en populär handbok i myntkunskap, kallad *Monnaies et médailles.* Den är dock tydligen ett hastverk, antiken är utförligast behandlad och i denna del äro stora stycken helt enkelt afskrifna ur författarens tidigare, mycket större arbete om antikens myntväsende. För medeltiden och den nyare tiden är det hufvudsakligen Frankrikes mynt och medaljer, som framhållas. Figurerna äro mycket dåliga. En engelsk handbok har utgifvits under titel *Coins and medals.* De olika kapitlen äro skrifna af olika författare, de fleste tjenstgörande vid Brittiska museets myntkabinett. Hvart kapitel är ganska förtjenstfullt, men det hela utgör icke någon fullständig skildring — fullständig inom den utstakade ramen — af myntväsendet. Särskildt saknas redogörelse för de vigtförhållanden,

hvilka för myntkunskapen äro af yttersta vigt. Figurerna äro medelmåttiga. En tysk privatsamlare Halke, som till ledning för sina studier fåfängt sökt efter en tillfredsställande handbok i numismatik, började studera på egen hand och utarbetade sina anteckningar till en *Einleitung in das Studium der Numismatik*, hvilken redan utkommit i en andra upplaga, försedd med goda figurer i ljustryck. Äfven texten, i synnerhet i den nya upplagan, förtjenar erkännande. I år har i Frankrike utkommit i ny upplaga en *Manuel de numismatique*, för den äldre tiden utarbetad af A. de Barthélemy, för medeltiden och den nyare tiden af J. A. Blanchet. Den är försedd med temligen goda afbildningar, men är mera afsedd för den vetenskapliga samlaren än för den stora allmänheten. För Månadsbladets läsare kan det vara intresse att få del af framställningen rörande det svenska myntväsendet. Den lyder sålunda:

»Sverige, som på 1000-talet omfattade Götaland, förenades med Danmark genom Kalmar union 1397. Men Sverige reste sig flere gånger och gjorde sig oberoende under riksföreståndare. Gustaf Vasa afskuddade till sist det danska oket år 1523 och Sverige blef en stormakt under Gustaf Adolf och Kristina. Karl XI förvärfvade Lifland, Estland, Skåne, Halland m. m. Men Karl XII:s äfventyrliga företag ruinerade Sverige, som förlorade Finland, Bottnen och en del af svenska Pommern under Gustaf IV. År 1814 fick Sverige, som hade förenat sig med de allierade, Norge, hvilket togs från Danmark. Den nuvarande dynastien härstammar från den franske generalen Bernadotte».

»De första mynten, Olof Skötkonungs och Anund Jakobs, af engelsk typ, med bröstbild och dubbelt kors, äro präglade i Sigtuna (ZIN, ZITVN). Sedan förekomma talrika luckor i myntningen. Från medlet af 1100-talet förekomma brakteater af Knut (framvändt krönt hufvud), Erik X eller XI (svärd mellan E och R), obestämbara brakteater med kors, krona, stjerna, bokstäfver och byggnad. På en grupp af brakteater förekomma: krönt framvänd bröstbild med svärd och äple, en hand hållande

en kräkla, framvändt hufvud med biskopsmössa, krönt lejonhufvud, krona, torn med en port, fogel med utslagna vingar».

»Till Valdemar hänför man penningar och halfpenningar med midjebild af konungen. Till Folkungaätten (1250—1263) hänför man en serie af mynt med bokstäfver mellan tre kronor och på frånsidan lejonet öfver de tre strömmarne. Albrekt af Meklenburg (1363) efterbildade sterlingarne och satte på mynten skölden med tre kronor. De danske konungarnes myntstäder voro: KALMRNI (Kalmar), ABOENSIS (Åbo), STOCHOL' (Stockholm), WESTEAR, AROSIENS (Vesterås).»

»Brakteater med bokstäfver hänföras till olika städer: L (Lödöse), S (Stockholm), A (Åbo), O (Oslo).»

»Riksföreståndarne slogo mynt under upproren. Karl VIII Knutsson Bonde (1448—1457, 1464—1465, 1467—1470) satte på sina mynt Bondevapnet, en båt, och antog konungstitel, KAROLVS REX S' G'. Under mellanregeringen 1465—1467 slogos i Stockholm mynt med St Eriks namn, SCS ERICVS REX och en krönt bröstbild. Sten Sture d. ä. (1471—1497, 1501—1503) fortsatte denna anonyma myntning, med tilläggande af årtal. Svante Nilsson Sture (1504—1512) satte en liten vapensköld i början af inskriften. Slutligen satte Sten Sture d. y. (1512—1520) på sina mynt ✠ STEEN STVRE RITTER och införde dalermyntningen, hvilken, med dess underafdelningar, fortsattes af Vasa-ätten. Kristina slog, utom andra mynt, dukater och dalrar för Pommern, Karl XI gulden ($^1/_2$ daler) och daler för Bremen och Verden, Pommern o. s. v.» (Forts.)

Innehåll: 1. Från Akademiens sammankomster (1 fig.). — 2. Behof af inredningsanslag. — 3. Bestämmelser rörande besök i kyrkoruinerna i Visby. — 4. Reglemente för Loubatska donationen. — 5. Ur Helsinglands fornminnessällskaps årsberättelse för 1889. — 6. Hvad man kan säga i Riksdagen. — 7. Sturköfyndet (8 fig.). — 8. Pilgrimsmärke från Vadstena. (2 fig.). — 9. En förbisedd Sigurdsristning. — 10. Hvarjehanda. — 11. Ur lärda sällskaps handlingar och tidskrifter. — 12. Litteratur.

Stockholm, 1890. Kongl. Boktryckeriet.